

Vabariigi Valitsuse määruse
„Kesknõmme looduskaitseala kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

„Looduskaitseaduse“ § 10 lõike 1 kohaselt on Vabariigi Valitsusel õigus võtta määrusega ala kaitse alla ning kehtestada ala kaitsekord. Kavandatava Kesknõmme looduskaitseala territoorium on olnud osaliselt kaitse all alates 1965. aastast, mil ENSV Kingissepa Rajooni TSN Täitevkomitee 03. aprilli 1965. a otsusega nr 32 võttis kaitse alla tuhkpihlaka ja jugapuu kasvuala.

Vastavalt „Looduskaitseaduse“ § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kohta kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni „Looduskaitseaduse“ alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid laiendatakse olemasolevat kaitstavat loodusobjekti ning kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Esitatava Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaministeeriumi Saaremaa keskkonnateenistuse looduskaitse peaspetsialist Mari Koppel-Lepik, seletuskirja nõuetekohast vormistust kontrollis looduskaitse osakonna spetsialist Liina Vaher (tel 626 2887). Eelnõu keeletoiemataja oli Enel Ormus (tel 626 2906) ja eelnõu õigusekspertiisi on teinud õigusosakonna lepinguline jurist Airi Andresson (e-mail airike@gmail.com).

2. Eelnõu sisu

Kesknõmme metsades ja soodes on üks suurimaid jugapuu kasvualasid Eestis. Ekspert Lea Nõmmeotsa loendusandmetel kasvab siin üle 500 isendi, nende hulgas Baltimaade suurim jugapuu. Haruldased on vanad inimtegevusest vähe mõjustatud loometsad ning nende vahel asuv käpalisterohke soo.

Kaitseala eesmärk on tagada kaitsealuste liikide, EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta I lisas nimetatud elupaigatüüpide ning II ja III kategooria kaitsealuste liikide kaitse. Kaitsealused elupaigatüübid ja liigid on: looduslikus seisundis rabad (7110* – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt direktiivi 92/43/EMÜ I lisale, tärniga on tähistatud esmatahtsad elupaigad), siirde- ja õõtsiksood (7140), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodumetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad moreenikuhjatistel (9060), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080), tuhkpihlakas (*Sorbus rupicola*), harilik jugapuu (*Taxus baccata*), võõthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*) ja harilik luuderohi (*Hedera helix*).

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsakõrvalsaadusi, ning pidada jahti kogu kaitsealal. Telkida ja lõket teha võib ainult kohtades, mille kaitseala valitseja on selleks ette valmistanud ja tähistanud. Kaitsealal on lubatud rahvaürituste korraldamine, sealjuures on rohkem kui 20 osalejaga rahvaürituste korraldamine selleks ettevalmistamata kohtades lubatud kaitseala valitseja loal. Sõidukiga sõitmine on kaitsealal lubatud ainult teedel. Maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, selle kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, valitsemisega seotud töödel ja valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kaitsealal on keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul kaitseala tarbeks. Kaitsealal ei ole lubatud ilma kaitseala valitseja nõusolekuta muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlvikute sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoimingud, väljastada metsamajandamiskava, kinnitada metsateatist, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi ning ehitusluba. Kaitsealal puuduvad

poollooduslikud kooslused, veekogud, olemasolevad maaparandussüsteemid ja ehitised, mistõttu ei ole vajalik nendega seotud piirangute reguleerimine. Samuti ei ole vaja taastada veerežiimi. Kuna kaitsealal ei kasva adru ega pilliroogu, ei ole tarvis reguleerida ka nende varumist.

Kaitseala on tzoneeritud sihtkaitsevööndiks ja kaheks piiranguvööndiks. Sihtkaitsevöönd on vajalik II kategooria kaitsealuste liikide kasvukohtade kaitsenõuete ja metsakoosluste loodusliku arengu paremaks tagamiseks. Piiranguvööndeid on kaks, kuna elupaikade kaitsenõuded on erinevad, tööd, mida kavandatakse kaitsekorralduskavas, on mõnevõrra erinevad ning neid käsitletakse vööndite kaupa. Kaitsealal kehtima hakkav režiim peab kindlustama kaitstavate taimeliikide kasvuks vajalikud tingimused ning kehtima hakkavad piirangud hoiavad inimtegevusest tuleneda võiva kahjuliku mõju miinimumi piires.

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike koosluste säilitamiseks. Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks ja koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik tegevus, metsakoosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile (kusjuures kaitseala valitsejal on õigus esitada nõudeid raieaja ja -tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas) ning olemasolevate teede hooldustööd. Kaitseala piiranguvööndites on majandustegevus lubatud. Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, maavara kaevandamine, uue veekogu ja maaparandussüsteemi rajamine, biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine, uuendusraie (välja arvatud turberaie) ning puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt.

Kaitseala on moodustatud metsakoosluste ja kaitstavate liikide säilitamiseks ja kaitseks, seega on kaitseala tüüp – looduskaitseala. Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi ning kaitse-eeskirja, kaitseala tzoneeringu ja kaitsekorra kohta koostatud eksperdiarvamust. Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi. Leebem kaitsereežiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise ja loodusväärtuste säilimise.

Kesknõmme looduskaitseala pindala on 255 hektarit, ja see asub tervenisti riigimaal.

3. Maaomanike seisukohad

Kihelkonna metaskonnale saadeti teade koos kaitse-eeskirja eelnõuga. Kihelkonna metaskond tegi ettepaneku korrigeerida kaitseala piiri ja arvata osa kvartaleid kaitsealast välja, et kogu kaitseala välispiir kattuks Natura 2000 eelvalikuala piiriga. Ekspertarvamustest lähtuvalt oli ettepanekut võimalik arvestada kvartali 15 põhjaosas ja kvartali 25 idapoolses osas, kuna ülejäänud osas on ala väärtus madalsookoosluste ja kaitstavate liikide olemasolu tõttu väga suur.

Kesknõmme looduskaitseala laiendamise ja avaliku väljapaneku toimumise aja ja koha kohta avaldati 4.11.2004 teade väljaandes „Avalikud Teadaanded“, kohalikus ajalehes „Meie Maa“ ja üleriikliku levikuga ajalehes „Postimees“ 3.11.2004. Kaitseala piiride ning kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 8.11-20.11.2004 Saaremaa Keskkonnateenistuses ja Kihelkonna Vallavalitsuses. Vastavalt „Looduskaitseaduse“ § 9 lõige 4 punktile 3 sisaldas avalik teade ettepanekut arutada asja ilma avaliku aruteluta, kuna kaitseala paikneb riigimaal. Ühtegi arvamust ei laekunud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Kesknõmme looduskaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud „Looduskaitseaduses“ esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige EÜ

direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta. Osa Kesknõmme looduskaitsealast on Vabariigi Valitsuse 2004. a 05. augusti korralduse nr 615-k "Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri" punkti 94 kohaselt määratud Natura 2000 võrgustiku alaks.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse jõustumisele peab järgnema erinevate maamaksumäärade kinnitamine, mis tuleneb määrusega kehtestatavatest majanduspiirangutest. Sellega korrigeeritakse ühtlasi valdade eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub "Riigi Teataja seaduse" § 5 lõikes 5 sätestatud ajal.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Kihelkonna Vallavalitsust teavitati kaitseala laiendamisest ja seal kehtima hakkavast kaitseeskirjast tähtkirjaga. Vallavalitsus ei ole vastuväiteid ega ettepanekuid esitanud. Eelnõu on olnud e-õiguses ministeeriumitele kooskõlastamiseks. Kõik ministeeriumid on kooskõlastanud vaikimisi.

Villu Reiljan
Minister

Annika Velthut
Kantsler